

De kracht van gebarentaal

Asli Ozyürek, senior-onderzoeker bij het Center for Language Studies (CLS), heeft een Starting Grant gekregen van 1,2 miljoen euro van de European Research Council (ERC) voor onderzoek naar de manier waarop doven en horende kinderen taal leren.

'Er staat een kopje op tafel' in Turkse gebarentaal ('Tafel'/kop/'kop-op-tafel')

Asli Ozyürek gaat de gebarentaal van dove kinderen vergelijken met de taalverwerving van horende kinderen. Dat is nog niet eerder gedaan. De onderzoeken die er zijn, kijken alleen naar de taalontwikkeling van dove kinderen en dan nog meestal van Amerikaanse kinderen. Maar Amerikanen gebaren heel anders dan bijvoorbeeld Nederlanders of Turken. Daar is Ozyürek al achtergekomen bij haar Vidi-project (ze kreeg in 2006 ook een Vidi, een subsidie voor vernieuwend onderzoek). Ze verge-

leek daarbij Duitse en Turkse dove volwassenen en vond opvallende verschillen in de manier waarop ze zich uitdrukken in hun gebarentaal. Bij de zin 'Er staan twee kopjes op tafel' maakt een Duitser van elke hand een kommetje en zet de twee handen naast elkaar. Een Turkse dove maakt met één hand een kommetje en steekt vervolgens twee vingers op. In haar nieuwe onderzoek gaat Ozyürek de dove kinderen van de Turken uit haar Vidi-onderzoeksgroep benaderen. Ze hoopt

op zo'n vijftig kinderen die ze wil vergelijken met vijftig horende Turkse kinderen. Ozyürek moet zich tot Turkse kinderen beperken omdat de kinderen uit Noordwest-Europa nauwelijks nog gebarentaal leren (ze krijgen al heel vroeg implantaten en spraaktherapie). Dat Ozyürek aan de Koç universiteit in Istanbul nog een laboratorium heeft, komt goed uit. De vijf onderzoekers die daar voor haar werken, gaan het onderzoek uitvoeren. Ozyürek gaat vooral kijken naar verschillen in de manier waarop

dove en horende kinderen objecten in de ruimte beschrijven. Ze vermoedt dat dove kinderen daarbij in het voordeel zijn en sneller ruimtelijke uitdrukkingen aanleren dan horende kinderen. Gebarentaal lijkt visueel namelijk al op de objecten en gebeurtenissen waar je over praat. Kinderen die gesproken taal aanleren, moeten meer abstraheren. Er zijn ook aanwijzingen dat gebarentaal meer aansluit bij de volgorde waarin de hersenen denken. In een studie van Ozyürek en haar Amerikaanse

collega Susan Goldin-Meadow moesten (horende) sprekers van verschillende afkomst (Engels, Spaans, Turks, Chinees) dezelfde items beschrijven, met handgebaren. Terwijl een Engelsman zegt: 'Ik duw de auto' en een Turk in het Turks zegt: 'Ik auto duw', gebruiken ze dezelfde volgorde als ze een gebeurtenis moeten beschrijven met hun handen: dan is de volgorde subject-object-actie, dus ik-auto-duw. De deelnemers wezen eerst op zichzelf ('ik'), maakten dan een

duwgebaar. Onafhankelijk van de verschillende standaardvolgordes van de moedertalen. Ozyürek en haar collega vermoeden dat de volgorde subject-object-actie de natuurlijke volgorde is waarin het brein gebeurtenissen voorstelt. ★ MZ

Behalve Ozyürek hebben in Nijmegen ook Nick Enfield, voor zijn onderzoek naar universele patronen van taalgebruik, en Tom Scheenen, voor zijn onderzoek naar prostaatkanker, een ERC Starting Grant gekregen.